

Razgovor o knjizi

»Praksa, vrijeme, svijet«

M. Kangrge

Sezona tribina što ih Hrvatsko filozofsko društvo organizira u akademskoj godini 84/85. na najbolji je način otvorena razgovorom o najnovijoj knjizi profesora Milana Kangrge *Praksa, vrijeme, svijet*, koja je, kao i prethodna, *Etika ili revolucija*, izdana u biblioteci »Sazvežđa« beogradskog Nolit. Razgovor se održao 20. 11. 1984., u prostorijama Društva sveučilišnih nastavnika, a uvodnom riječju oglasili su se Lino Veljak i autor. Lino Veljak iznio je sažet i jezgrovit prikaz knjige po sistematskim cjelinama naznačenim u naslovu, prethodno naglasivši da je to knjiga koja, dovodeći pojedine Kangrgine motive do kraja, leži na liniji kontinuiteta njegova stvaralaštva i ujedno je, kao upče prvo sistematično djelo o pojmu prakse, kruna njegova opusa. Nakon što je dovršio svoj prikaz, posebno upozorivši na aktualnost Kangrgine kritike Habermasa, Veljak je postavio pitanje o tome je li moguće govoriti o građanskom svijetu prije distinkcije razum/um, i, u vezi s tim, počinje li, dakle, građanski svijet tek s Hegelom. Prof. Kangrga je u svom uvodnom govoru, u kratkim crtama prikazao genezu svoje knjige, pokazao gdje se ona nadovezuje na prethodnu a gdje je nadopunjuje, i istakao važnost i opsežnost materije o kojoj je pisao te velik napor koji je uložio za njeno svladavanje. Spomenuo je, također, da je zbog raznih okolnosti – nagomilane građe, vremenskog tjesnaca i pomanjkanja energije – treći dio knjige, »svijet«, ostao, na žalost, tak kao natuknica. Baš se o neproporcionalnosti ovog odjeljka knjige pavela živa diskusija, koju je potakao Žarko Puhovski, tezom da nerazmjer »vremena« i »svijeta« u jednom ovakvom djelu možda i nije samo slučajne, prigodne prirode, nego da, možda, u sinhronoj obradi ta dva pojma, jedan mora ostati po strani, pretpostavljen. S ovim se drugi diskutanti uglavnom nisu složili, tako da do konsenzusa nije došlo, međutim, ostao je provokativan poticaj da se ta teza opovrgne. Diskusija se potom vratila na pitanja koja je Lino Veljak postavio u svom uvodnom izlaganju. Prof. Kangrga održao je nadahnut ekskurs, u kojem je ponovio neke svoje osnovne teze – tezu o modernitetu klasične njemačke filozofije, potrebu da se na njenom tragu provede obuhvatno traganje za identitetom (evropskog) čovjeka, te potrebu izboravanja za čovječnost čovjeka i njegovo dovodenje do roda. Ante Cović je govorio o problemima na koje je prije ukazao Žarko Puhovski, istaknuvši važnost pojma svijeta kao objedinjavajućeg, nalazeći, međutim, da je – suprotno mišljenju-

ma koja su se ranije čula – marksistička filozofija insuficijentna više u tematiziranju svijeta nego vremena, te da se upravo u pomicanju problematike s prakse na svijet nalazi najveća Kongrgina zasluga.

Alan Uzelac

R. Kalanj — V. Mikecin:

»Subjekti i alternative socijalizma«

Nedavno objavljena knjiga *Subjekti i alternative socijalizma*, autorâ Rade Kalanja i Vjekoslava Mikecina, predstavljena je 20. studenog 1984., u okviru tribine MOZAIK; bilo je to uvođenje u otvoreni i kritički dijalog o bitnim tezama i orijentacijama unutar osnovne dileme – shvaćanja socijalizma kao planetarnog svjetskog procesa ili, pak, njegova razumijevanja kao realnog, izvan čijeg pozitivnog sistema ne opstojе druga kretanja prema ostvarenju socijalističkog poretka u svijetu.

Socijalističko se zbivanje, po mišljenju autora, iskazalo u razmjerima svjetskog procesa, no pri tom realni socijalizam više ne opstoji kao paradigma za socijalistički pokret, budući da jedan model, kako je oblikovan u konkretnoj historijskoj praksi, ne može pretendirati i na univerzalnost. Stoga se u ovu osnovnu kontroverziju nužno uključuje i razmatranje strategije i koncepcije socijalizma danas, faktičnosti njegova nelinearnog ostvarivanja, širine historijskog prostora za socijalistički pokret izvan njegova ograničavanja po modelu izvjesnih doktrinarnih pristupa, kao i uvidanje i raspravljanje dijalektike revolucije, koja zahtijeva svoje obnovljeno promišljanje unutar raznolikosti novih historijskih činjenica.

Pitanje revolucionarnog subjekta i strategije socijalističkog pokreta u svijetu, s osobitim osvrtom na zemlje kapitalističkog poretka (kao pravog poprišta o strategiji socijalizma) u tom se smislu pokazalo tematskom okosnicom izlaganja autora, da bi se u promišljanju i razgovoru prisutnih sugovornika potom otvorili izvjesni nazočni empirijski obzori socijalizma danas, te nastojalo razriješiti neke teorijske teškoće u razmatranju osnovnih orijentacija socijalističkog pokreta suvremenog svijeta.

Ksenija Premur